

Торяник Ж.І., Шевченко В.І.
Доц. кафедри менеджменту та
соціально-гуманітарних дисциплін,
ХННІ ДВНЗ «УБС»
Скляр Р.С.
Магістр ХННІ ДВНЗ «УБС»

РОЗВИТОК СТАНДАРТІВ БАЗЕЛЯ ІІІ В СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Впровадження Базельських стандартів (Базель І, Базель ІІ і Базель ІІІ) в Україні вимагає від учасників національного банківського сектора активних дій у напрямку подальшого розвитку власних методик, систем і процесів із підтримки достатності капіталу та управління ризиками. На відміну від європейських фінансових організацій, які вже понад 10 років послідовно впроваджують ці стандарти, перед учасниками українського банківського сектора стоїть непросте завдання одночасного застосування стандартів трьох нормативних документів, які були розроблені Базельським комітетом.

Ступінь впливу нових вимог Базельської угоди на діяльність того чи іншого банку залежить від цілої низки чинників, таких як бізнес-модель і стратегія діяльності, склад капіталу і ліквідних активів, поточні показники достатності власних коштів та ліквідності, ступінь кредитоспроможності контрагентів, а також обсяг позабалансових операцій. Можна очікувати, що зростання вартості витрат, пов'язаних із підтриманням належного рівня достатності капіталу і ліквідності, а також із забезпеченням дотримання вимог регулюючих органів, зробить негативний вплив на рентабельність банківської системи в цілому. Отже, актуальною залишається проблема дослідження вимог та рекомендацій Базельського комітету щодо регулювання банків та імплементація цих вимог в банківську систему України.

У 2010 р. Базельський комітет опублікував третю Базельську угоду (Third Basel Accord) [1], яка є ключовим нормативним документом, спрямованим на підвищення якості управління ризиками та капіталом фінансових організацій. Даний документ установлює нові мінімальні вимоги до капіталу, нові показники ліквідності і леверидж, а також нові методики і підходи до вимірювання та оцінки ризиків. Окрім того, документ уводить більш жорсткі стандарти нагляду за банківською діяльністю, а також підвищені вимоги до розкриття інформації та

управління ризиками. Базельським комітетом був розроблений досить докладний календарний графік із зазначенням конкретних термінів прийняття кредитними організаціями тих чи інших вимог Базеля III і часу, відведеного на їх упровадження.

Глобальна мета цього нового набору правил полягає в зміцненні стійкості банківського сектора ЄС із тим, щоб зробити його краще в умовах економічних потрясінь та створити необхідні умови банкам для фінансування економічної активності і зростання. Банківська система України функціонує в нелегких умовах, які характеризуються загальносвітовою фінансовою кризою, що вплинула на економіку країни суттєво сильніше, ніж в інших країнах.

Як свідчить досвід країн ЄС, утілення сучасних рекомендацій банківського регулювання є досить складним та витратним процесом, але в цілому поліпшення методів управління та вимірювання ризиків забезпечує більш конкурентне поле діяльності банків, а також підвищує роль ринкової дисципліни.

Основною метою Базеля III є встановлення рівних умов для функціонування всіх банків. На практиці регулюючі органи використовують різні підходи до управління та нагляду, оподаткування та розкриття інформації. Це пояснюється розбіжностями в рівнях розвитку економічних систем країн, особливостями наслідків світової фінансової кризи на економіки, а також здатністю фінансової системи в умовах кризи підтримувати економічне зростання.

Підходи до регулювання, нагляду та ризик-менеджменту в контексті Базеля III спрямовані на досягнення глобальної фінансової стабільності. Строки введення нових стандартів банківського регулювання в країнах залежать від позиції національного регулятора.

Такі країни, як Австралія, Китай, Гонконг, Індія, Японія, Канада, Мексика, Саудівська Аравія, Швейцарія, Сінгапур і ПАР, опублікували остаточні правила в 2012 р. і вже в січні 2013 р. приступили до введення в дію вимог Базеля III. В ЄС прийнято цілу низку документів, які були спрямовані на імплементацію Базельських рекомендацій щодо оцінки достатності капіталу та закріплені у відповідних директивах ЄС.

Основними складниками Базеля III є реформа капіталу, запровадження новітніх стандартів ліквідності та вдосконалення ризик-менеджменту (повне охоплення всіх ризиків). Основний підхід, якій стосується кількісної оцінки капіталу і якій визначає Базель II не змінюється: Базель III залишає режим достатності капіталу зважений за ризиками. Це означає, що регулюючі органи будуть продовжувати приділяти особливу увагу управлінню ризиками та корпоративному управлінню як основним факторам фінансової стабільності, а також застосовувати більш суворі вимоги для фінансових інститутів, які не будуть виконувати їх рекомендації.

Згідно з новими стандартами, акціонерний капітал I рівня повинен становити 4,5% від зважених за ризиком активів увесь час. Капітал I рівня повинен знаходитися на рівні 6,0% від зважених за ризиками активів увесь час. Сумарний капітал (капітал I рівня + капітал III рівня) повинен знаходитися на рівні 8,0% від зважених за ризиком активів увесь час [2].

Фінансова криза показала, що банки недооцінили кредитний ризик контрагента, який пов'язаний із похідними фінансовими інструментами та цінними паперами. Прикладами такої політики банків стали банкрутства Lehman Brothers, AIG і Bear Stearns. Таким чином, Базельський комітет хоче посилити вимоги до капіталу через кредитний ризик контрагента, якій виникає із цих угод.

Запровадження буферу збереження капіталу на рівні додаткових 2,5% сприяє забезпеченню капіталом, якій можна буде використовувати банкам для покриття збитків у період криз. Цей буфер включається до капіталу I рівня. Антициклічний буфер, величина якого варіюється в діапазоні від 0% до 2,5%, планується запроваджувати з урахуванням національних особливостей.

Беручи до уваги підвищення мінімальних вимог до нормативу достатності капіталу, аналітики виступають за перехід банків до застосування прогресивного підходу (Advanced IRB approach) для аналізу та управління кредитним ризиком. Згідно з рекомендаціями Базельського комітету, банкам із достатньо розвинутим внутрішнім процесом управління капіталом за переходу до Advanced IRB approach, дозволяється використовувати більше інструментів управління ризиками для цілей визначення необхідного розміру капіталу для покриття ризиків. Регулювання ризику ліквідності є найменшою частиною в контексті напрацювань робочих процедур та публікацій Базельського комітету.

Отже, утілення рекомендацій Базель III необхідно здійснювати разом із запровадженням процесів адаптації, оскільки ці рекомендації започатковують процеси реформування, але не вирішують усі проблеми банківської системи. Аналіз банківської системи України та основних регуляторних аспектів указує на наявність проблем, які свідчать про кризові явища в банківській системі України, зокрема в системі банківського регулювання та нагляду. Для подолання цих явищ необхідним є запровадження комплексної стратегії поступового переходу до відновлення банківського бізнесу в Україні з подальшими кроками з утілення рекомендацій Базельського комітету.

Список літератури

1. Базельський комітет банківського нагляду. Третя базельська угода (Third Basel Accord) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org>.
2. Впровадження нових вимог до капіталу відповідно до норм Базеля та законодавства ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47725151>